

ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Ще будучи зеленим і вразливим юнаком, я дістав від батька пораду, яку запам'ятав на все життя.

— Щоразу, коли тобі раптом захочеться когось осудити, — сказав він, — згадуй, що не кожному на цьому світі випали переваги, які маєш ти.

Він нічого не додав до цього, але ми з ним завжди розуміли один одного з півслова і мені ясно було, що він має на думці набагато більше. Отож я привчив себе не квапитися з висновками і завдяки цій звичці не раз здобував прихильність людей пересічних, а ще частіше ставав жертвою невинуватих зануд. Хвороблива натура швидко вловлює і зразу ж намагається використати вияв терпимості з боку людини цілком нормальної; ще в коледжі мені несправедливо закидали потяг до дешевої популярності через те, що найбільш вовкуваті й замкнуті хлопці звіяряли мені свої потаємні жалі. Я зовсім не домагався такої відвертості — навпаки, помітивши в голосі співрозмовника перші нотки довірчих одкровень, я, бувало, вдавав, що хочу спати, чи поспішаю кудись, чи переходив на такий собі задерикуватого-легковажний тон; адже, виливаючи душу, молоді люди, як правило, не добирають своїх власних слів, а говорять з чужого голосу і до того ж, на жаль, з явними недомовками.

Стриманість у судженнях вселяє невичерпну надію. Я й досі побоююся прогавити щось, якщо забуду батькове

снобістське зауваження — яке я по-снобістському повторюю — про те, що природа наділяє людей різним розумінням дозволеного і недозволеного.

А тепер, похвалившись своєю терпимістю, я мушу зізнатися, що вона не безмежна. Поведінка людини може ґрунтуватися на засадах твердих, як камінь, чи хлипких, як твань, але часом настає й така мить, коли мене вже не обходить, на чому вона ґрунтується. Минулої осені, коли я повернувся з Нью-Йорка, мені хотілося, щоб людство стало на варту своїх моральних цінностей, як затягнутий у мундир солдат. З мене досить уже було розгульних екскурсій з відвіданням потаємних закутків людської душі. Тільки для Гетсбі, людини, ім'ям якої названа ця книжка, я робив виняток, — для Гетсбі, котрий уособлював усе те, що я глибоко зневажаю. Якщо міряти особистість напругою її поривань, то він був особистістю надзвичайною, наділеною якоюсь загостреною чутливістю до всього, що може пообіцяти йому життя; він був немовби частиною одного з тих складних приладів, що рееструють підземні поштовхи на відстані десятків тисяч миль. Чутливість ця не мала нічого спільного з млявою вразливістю, яку гучно іменують «артистичною вдачею», — це була рідкісна здатність надіятися, романтичний запал, якого я ні в кому більше не зустрічав і, певне, вже ніколи не зустріну. Ні, Гетсбі наостанку виправдав себе; не він, а те, що тяжіло над ним, та отруйна курява, яку здіймали крила його мрії, — ось що на час позбавило мене інтересу до людських перебіжних печалей та скороминущих радощів.

Я належу до заможної родини, яка от уже в третьому поколінні відіграє значну роль у житті нашого середньозахідного міста. Каррауеї — це, власне, цілий клан, що, за родинними переказами, походить від герцогів Баклу, але наша парость бере початок фактично від дідового брата, який приїхав сюди 1851 року, відкупився від участі в Про-

мадянській війні й налагодив оптову торгівлю залізним товаром, яку тепер провадить мій батько.

Я ніколи не бачив свого двоюрідного діда, але кажуть, ніби я схожий на нього — засвідчувати це має його досить грубий портрет, що висить у батьковому кабінеті.

1915 року, рівно через двадцять п'ять років після мого батька, я завершив вищу освіту в Нью-Хейвені¹, а трохи згодом узяв участь у тій запізнілій міграції тевтонських племен, яке заведено називати Великою світовою війною. Похідне життя так захопило мене, що, повернувшись додому, я вже не міг всидіти на місці. Рідний штат здавався мені тепер не славним осереддям всесвіту, а, скоріш, його пощербленим краєм; тим-то я вирішив податися на Схід і вивчитися на біржовика. Всі мої знайомі жили з біржі — тож невже вона не прогодує ще одного самотнього чоловіка? Мої численні тітки й дядьки обговорювали це питання так заклопотано, наче йшлося про вибір для мене початкової школи, і нарешті дуже поважно й не дуже впевнено виголосили: «Власне, чом би й ні...» Батько погодився протягом року оплачувати мої рахунки, і ось після всіляких непередбачених затримок я навесні 1922 року приїхав до Нью-Йорка, як мені здавалося тоді, — назавжди.

Мені, звісно, слід було б найняти помешкання в самому місті, але наближалось літо, а я прибув з краю просторих травників і тінистих дерев, і тому, коли один молодий колега по конторі запропонував найняти вдвох помешкання де-небудь у передмісті, я радо пристав на це. Він підшукав обшарпаний дачний будиночок за вісімдесят доларів на місяць, але в останню хвилину фірма відрядила його до Вашингтона й мені довелось оселитися там самому. Я завів собаку — щоправда, всього на кілька днів, бо потім він утік, — купив старенький «додж» і найняв служницю, фінку, яка стелила мені ліжко й готувала на електричній

¹ В Нью-Хейвені міститься Йельський університет.

плитці сніданок, бормочучи собі під ніс якісь фінські мудрощі.

Перші кілька днів я почував себе самотньо, аж поки одного ранку мене зупинив на дорозі якийсь чоловік.

— Ви не скажете, як дістатися до Вест-Егга? — безпорадно спитав він.

Я пояснив. І коли я рушив далі, почуття самотності як рукою зняло. Я був тутешній, я був старожил, я показував дорогу іншим! Випадковий перехожий надав мені звання почесного громадянина цієї місцевості.

Сонце припікало щодень сильніше, бруньки розпукувалися, вистрілюючи листя, мов у кіно при вповільненій зйомці, і, як завжди в цій порі, я сповнювався вірою в те, що з настанням літа почнеться нове життя.

Передусім я візьмусь за книжки, я читатиму їх одну за одною, а ще — набиратимуся сили й здоров'я, п'ючи на повні груди свіже, живлюще повітря. Я купив кільканадцять посібників з банківської і кредитної справи, з економіки капіталовкладень, і вони вишикувалися на полиці, сяючи червоними палітурками з золотим тисненням, мов щойно викарбувані монети, обіцяючи розкрити блискучі таємниці, відомі лише Мідасу, Моргану й Меценату. Я мав також благородний намір прочитати багато інших книжок. В університеті я захоплювався літературними вправами — протягом року навіть писав пишномовні, претензійні передові для «Йельського вісника» — і тепер хотів удосконалитися на цій ниві, щоб знову стати найвужчим з усіх вузьких фахівців — так званою всебічно розвинутою людиною. Між іншим, я кажу це не для красивого слова — зрештою, життя бачиш найліпше, коли спостерігаєш його тільки з одного вікна.

Волею випадку я оселився в одному з найдивніших куточків Північної Америки, на неширокому, вкритому буйною рослинністю острові, що простягся просто на схід від Нью-Йорка, острові, на якому серед інших примх природи є два незвичайні геологічні утвори. За двадцять